

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte

Psiholoģijas nodaļa

Latvijas krievvalodīgo un latviešu jauniešu akulturācijas stratēģijas

Bakalaura darbs

Autors: **Kristaps Kaļva**

Studenta apliecības Nr.: kk12077

Darba vadītājs: Phd. Ivars Austers

Rīga, 2015

SATURS

Anotācija.....	3
Abstract.....	4
Ievads.....	5
Teorētiskā daļa	
• Akulturācija vēsturiski un mūsdienās.....	7
• Akulturācijas saistība ar uztvertajām attieksmēm.....	12
• Kritika Berija modelim.....	16
• Akulturācijas pētījumi Latvijā.....	18
Metode.....	21
Rezultāti.....	22
Diskusija.....	28
Secinājumi.....	32
Pateicības.....	32
Izmantotā literatūra.....	33
Pielikumi.....	36
• Pielikums nr 1 aptauja latviešu valodā.....	36
• Pielikums nr 2 aptauja krievu valodā.....	37
• Pielikums nr 3 dokumentārā lapa.....	48

ANOTĀCIJA

Jebkura sabiedrība kurā dzīvo vairāk nekā vienas etniskās kultūras pārstāvji noris akulturācijas procesi. Arī Latvijas valsts ar savām divām lielajām lingvistiskajām grupām krievvalodīgajiem un latviešiem nav izņēmums. Autors ir dziļāk izpētījis Džona Berija (Berry, 1997) divvirzienu vairākdimensiju akulturācijas modeli. Autora darba mērķis bija noskaidrot latviešu un krievvalodīgo akulturācijas attieksmes, kā arī uztvertās ārgrupas attieksmes un pārbaudīt to savstarpējās attiecības. Darbā tika aptaujāti 113 jaunieši no kuriem 54 bija krievvalodīgie. Respondentiem bija jāizpilda no Brauna un Zagefkas (Zagefka & Brown, 2002) pētījuma tulkota un adaptēta aptauja, kas mērīja gan akulturācijas attieksmes, gan uztvertās ārgrupas attieksmes. Rezultāti nesaskan ar Latvijā iepriekš iegūtiem datiem. Tika noskaidrots, ka nevienas no lingvistiskajām grupām primārā attieksme nav integrācija, pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp abu grupu akulturācijas attieksmēm, pastāv statistiski nozīmīga saistība starp vēlamo un uztverto akulturācijas attieksmi iekšgrupās.

Atslēgas vārdi: akulturācija, integrācija, Latvija

ABSTRACT

Any society containing more than one ethnical group is subject to acculturation processes. Latvia is no exception with its two dominant linguistic groups of Russian and Latvian speakers. Author has studied in depth the multi-directional –multidimensional model of acculturation of John Berry (Berry, 1997). The aim of current work was to find out acculturation preferences of both Latvian speaking and Russian speaking adolescents as well as their perceived outgroup preferences and to establish what are their mutual relationships. 113 respondents were polled, 54 of them were predominantly Russian speaking. Respondents had to fill out a query translated and adapted from Brown`s and Zagefka`s (Zagefka & Brown, 2002) research paper, the query measured own acculturation preferences and perceived outgroup preferences. Results are not in concordance with those of previous research obtained in Latvia. It was found that the primary preference of both linguistic groups is not integration, there is a statistically significant difference between the acculturation attitudes of both groups, and there is a statistically significant connection between chose and perceived attitudes in the in-group context.

Keywords: acculturation, integration, Latvia

IEVADS

Aktualitāte.

Latvija ir valsts ar bagātu un komplicētu pagātņi un pateicoties tam Latvija ir mājvieta divām dominantām etnolingvistiskām grupām – latviešiem un krievvalodīgajiem. Pētījumā lietots vārds krievvalodīgie jo ne visu krievvalodīgo izcelsmes valsts ir tieši Krievija. Patiesībā Latvijas Valsts teritorijā dzīvo vairāk nekā 150 tautību pārstāvji ('Integrācijas politika Latvijā,' 2015) un etniskā pamat grupa - latvieši sastāda tikai 61.4% no kopējā iedzīvotāju skaita. ('Latvijas iedzīvotāju etniskais sastāvs,' 2014). Tas nozīmē, ka ir svarīgi apzināties Latvijas iedzīvotājus sastādošo etnisko grupu savstarpējās attiecības, lai saprastu kādas integrācijas stratēģijas implementēt valstiskā līmenī. It īpaši tas ir aktuāli ņemot vērā Krievijas Federācijas agresīvo ārpolitiku un propagandas mehānismus pēc Krimas Pussalas aneksijas 2014.gada martā. Lielā mērā šie propagandas mehānismi balstās uz spekulācijām par krievvalodīgo iedzīvotāju stāvokli mērķa zemē. Apzinoties, ka Latvija un Baltijas valstis kopumā ir Krievijas Federācijas interešu zonā ('Nato Defense and Deterrence Posture,' 2012), ir vērts pievērst uzmanību tam, cik vienota ir mūsu sabiedrība.

Pētījuma mērķis ir noskaidrot krievvalodīgo jauniešu akulturācijas attiecības un uztvertās ārgrupas attiecības, kā arī noskaidrot latviešu jauniešu attiecības pret krievvalodīgo akulturāciju un latviski runājošo jauniešu uztvertās krievvalodīgo akulturācijas attiecības

Iepriekšējos pētījumos (Matera, Stefanile, & Brown, 2011; Nguyen & Benet-Martinez, 2012) ir minēts, ka imigrantu bērni jeb otrās paaudzes imigranti ir tendēti uz bikulturālismu. Bikulturālisms saprotams kā gan savas etniskās kultūras saglabāšana, gan vairākuma kultūras pieņemšana. Tāpat Beneta pētījumā ir aprakstīts, ka dominantās grupas pārstāvji arī vēlēšies minoritāšu integrāciju, jo tas veicina pozitīvu metasterotipu veidošanos. Pēc Berija akulturācijas stratēģiju modeļa (Berry, 1997) bikulturālisms atbilst integrācijas stratēģijai. Tāpat jau iepriekš Latvijā veiktos pētījumos ir pierādīts, ka vairāk nekā puse krievvalodīgo jauniešu kā vēlamāko akulturācijas modeli izvēlas integrāciju jeb gan savas kultūras saglabāšanu, gan latviskās kultūras pieņemšanu. (Cara, 2006, 2010; Zepa et al., 2007)

Atsaucoties uz iepriekšējo paragrāfu darba hipotēzes ir, 1. Latvieši jaunieši kā vēlamāko stratēģiju krievvalodīgajiem izvirzīs integrāciju. 2. Krievvalodīgie jaunieši kā vēlamāko stratēģiju izvirzīs integrāciju. Ņemot vērā Latvijas sarežģīto ceļu uz integrācijas politikas veicināšanu trešā hipotēze ir 3. Pastāvēs atšķirības starp uztverto un reālo attiecību abās

grupās, kas nozīmē, ka autors prognozē statistiski nozīmīgas atšķirības starp rādītājiem kultūras saglabāšanas dimensijā un uztvertajā ārgrupas vēlmē pēc kultūras saglabāšanas dimensijā, autors prognozē statistiski nozīmīgas atšķirības starp kultūras kontakta dimensiju un uztverto vēlmi pēc kultūras kontakta dimensijām katrā no etnolingvistiskajām grupām. Tāpat autors vēlas salīdzināt abu grupu vienādās dimensijas – krievvalodīgo vēlmi pēc kultūras saglabāšanas un latviešu vēlmi pēc kultūras saglabāšanas, krievvalodīgo vēlmi pēc kultūras kontakta un latviešu vēlmi pēc kultūras kontakta, krievvalodīgo uztverto ārgrupas vēlmi pēc kultūras saglabāšanas un latviešu uztverto krievvalodīgo vēlmi pēc kultūras saglabāšanas, krievvalodīgo uztverto ārgrupas vēlmi pēc kultūras kontakta un latviešu uztverto krievvalodīgo vēlmi pēc kultūras kontakta. Lai izvairītos no turpmākiem pārpratumiem tekstā, autors skaidro, ka gramatiski sarežģīti uztveramais konstrukts „krievvalodīgo uztvertā ārgrupas vēlme” vienkāršāk saprotams kā – ko krievvalodīgie domā, ka latvieši grib, lai viņi dara. Autors prognozē, ka starp augstāk minētajām dimensijām pastāvēs statistiski nozīmīga saistība, jo iepriekšējie pētījumi citur liecina, ka tāda pastāv (Celeste, Brown, Tip, & Matera, 2014). Līdz ar to H4 – pastāv statistiski nozīmīga saistība starp vienādajām dimensijām starp abām grupām.

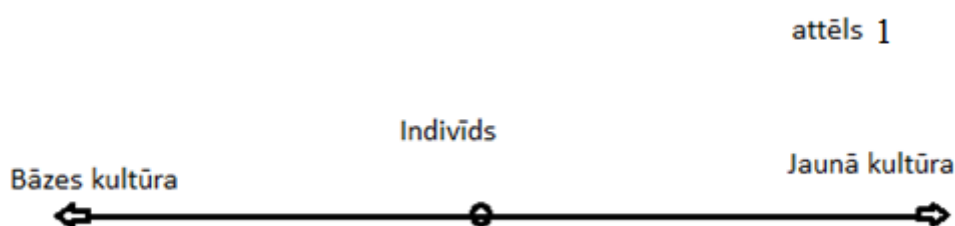
Akulturācija vēsturiski un mūsdienās.

Vēsturiski vārds akulturācija ir piedzīvojis krietnu daļu neskaidrības saistībā ar savu lietojumu. Tā pamatā ir sociologu un antropologu atšķirīgie vārda lietojumi. Precīzāk – neskaidrības izraisījusi vārdu akulturācija un asimilācija definēšana abu zinātņu starpā. Socioloģijas zinātnes pārstāvji, pētot sabiedrības migrācijas procesus, sauca tos par asimilāciju. Antropoloģijas zinātnes pārstāvji no sākuma pētīja pirmatnējo civilizāciju kontaktu ar moderno kultūru pārstāvjiem un pirmatnējo kultūru tālāko pielāgošanos un mainīšanos šī kontakta iespaidā, un sauca to par akulturāciju, bet vēlāk mainīja savu mērķgrupu un pievērsās tām pašām sabiedrības grupām par kurām jau interesējās sociologi, bet tā vietā, lai pielāgotos sociologu lietotajai terminoloģijai, antropologi pieturējās pie termina akulturācija lietojuma. (David L. Sam John W. Berry, 2006)

Viena no pirmajām veiksmīgajām definīcijām akulturācijas terminam radīta antropoloģijas zinātnē, 1936. gada un ir šāda „Akulturācija attiecas uz fenomenu, kad indivīdu grupas no atšķirīgām kultūrām nonāk ilgstošā tiešā kontaktā, kā rezultātā notiek izmaiņas oriģinālajos kultūras procesos vienai vai abām grupām” . (Redfield, Linton, & Herskovits, 1936).

Tikmēr akulturāciju saistībā ar psiholoģijas jomu pirmoreiz min Roberts Ezra Parks (Park, 1928). Viņš ir arī pirmais pētnieks, kurš izveido vienvirziena akulturācijas modeli, kurā skatās kā notiek akulturācijas procesi veselu kultūru spektrā invāziju un migrācijas rezultātā. Parka izveidotā akulturācijas koncepcija balstās uz to, ko mūsdienās pēc Berry (Berry, 1997) sauktu par asimilāciju un seperāciju. Viņš teoretizē, ka akulturācijā pastāv ciešā saistībā ar to kā minoritāšu kultūra tiek iznīcināta un tās vietā noris pielāgošanās mažoritātes kultūrai, tāpat viņš pieņem, ka augstāka akulturācija ir gan cēlonis, gan sekas oriģinālās kultūras zaudēšanai.

Šo modeli grafiski attēlo kā līniju, kuras vienā galā ir oriģinālā kultūra un otrā galā ir mērķa kultūra jeb dominantā kultūra, visa akulturācija noris šajā vienā dimensijā, kur orientācija tuvāk vienam no gala punktiem izslēdz orientāciju pretējā virzienā. Skatīt attēlu 1.

Agrīnā teorija, kuru lieto starp kultūru psiholoģijā, lai raksturotu akulturāciju un citus mijiedarbības procesus ir "Melting Pot" jeb, tulkojot, sakausējuma katls. Šīs teorijas pamatā ir uzskats, ka dažādām kultūrām ko-eksistējot vienā kultūrtelpā tās neizbēgami „sakusīs” rezultējoties jaunā kultūrā, kuras vērtībās un izpratnes būs sintezētes no iepriekšējāo summas. (Zangwill 1909).

Tomēr šī teorija ir ideālistiska un praksē mēdz nepierādīt sevi – piemēram, Amerikas Savienotajās Valstīs otrā pasaules kara laikā notiekošie akulturācijas procesi nav vērsti uz savstarpēju sintēzi, bet gan uz asimilāciju dominantās kultūras pazīmju virzienā. Šīs dominantās pazīmes ir ASV gadījumā bija – reliģiskā piederība protestantisma baznīcai, Anglosakšu izcelsme, kapitālisma ekonomikas modelis. (Alba, 1981)

Mūsdienu

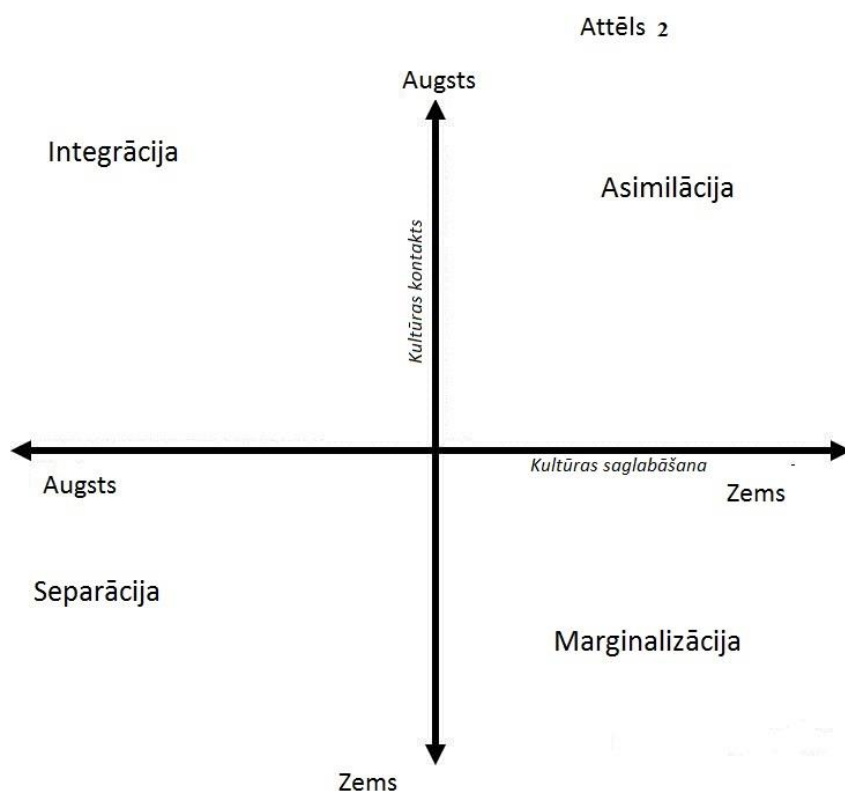
Veicot izpēti par to, kādas teorijas dominē mūsdienu akulturācijas pētījumos, izceļama ir Džona Berija (Berry, 1997) multidimensionālā divvirzienu teorija. Šī teorija veidota pēc pieņēmuma, ka akulturatīvie procesi ir fluīdi un ietekmē gan indivīdu ikdienas dzīvi gan sabiedrību vairākās tās dimensijās. Tāpat šī teorija pieļauj plašāku variāciju attieksmē nekā vienvirziena teorijas – proti četras iespējamās akulturācijas stratēģijas, kamēr vienvirziena teorija pieļauj tikai divas.

Džons Berijs (Berry, 1997), definē akulturāciju kā izmaiņu procesu, kas noris savstarpēji saskaroties vairāku kultūru pārstāvjiem, kur izmaiņas var skart gan minoritātes kultūru, gan dominantu kultūru vienlaicīgi. Eksistē vairāki piemēri, kuros var novērot, kā divu grupu savstarpējas mijiedarbības rezultātā mainās tādi faktori kā uzvedība, ēdiena, ģērbšanās, valodas un citu sociālo komunikācijas iezīmju kopumi un to ekspektācijas. (Berry, 2005; Berry & Sam, 1997). Tas liecina domāt, ka Berry izveidotais modelis un tā definīcija ir drošticami vai - šis modelis vismaz ir funkcionālāks nekā vienvirziena modeļa teorija. Divvirzienu multidimensionālo modeli aizstāv tādi neseni pētījumi kā Beneta Martineza veiktais pētījums 2012.gadā (Nguyen & Benet-Martinez, 2012)

Divvirzienu modelis sastāv no orientācijas izcelsmes kultūras virzienā un orientācijas jaunās kultūras virzienā. Atšķirībā no vienvirziena Park (Park, 1928) modeļa, tas rēķinās ar,

abu orientāciju vienlaicīgumu un savstarpīgumu. Orientācija izcelsmes/bāzes kultūras virzienā un orientācija jaunās kultūras virzienā abas attiecināmas uz vairākām sfērām: valodas lietojuma preferencēm, sociālajām saistībām, ikdienas ieradumiem, kultūras tradīcijām, komunikācijas stilu, kulturālo identitāti/lepnumu, uztverto diskrimināciju/aizspriedumiem, paaudžu statusu, ģimenes socializāciju un kultūrzināšanām, uzskatiem un vērtībām. (Muižnieks, 2010) . Šajā modelī atsevišķi tiek izdalītas divas dimensijas- vēlme pēc kultūras saglabāšanas un vēlmes pēc kultūras kontakta.

Divvirzienu-multidimensionālais Berry akulturācijas modelis, rezultējoši, sastāv no četrām akulturācijas stratēģijām, skatīt attēlu 2.

Šīs stratēģijas ir :

1.Integrācija

2. Seperācija

3. Asimilācija

4. Marginalizācija

Integrācija ir akulturācijas stratēģija, kurā indivīdam piemīt motivācija abu kultūru virzienā – tāpat var dēvēt par bikulturālismu. Indivīds vēlas gan saglabāt savu bāzes kultūru, gan apgūt jauno kultūru.

Seperācija ir akulturācijas stratēģija kurā indivīds ir augsti motivēts saglabāt savu izcelsmes kultūru, bet nepieņem jauno kultūru.

Asimilācija ir akulturācijas stratēģija, kurā indivīds ir augstu motivēts pieņemt jauno kultūru un zemi motivēts saglabāt savu izcelsmes kultūru

Marginalizācija ir akulturācijas stratēģija kurā indivīds ir zemu motivēts gan jaunās kultūras apguvē, gan savas izcelsmes kultūras saglabāšanā. (Nguyen & Benet-Martinez, 2012)

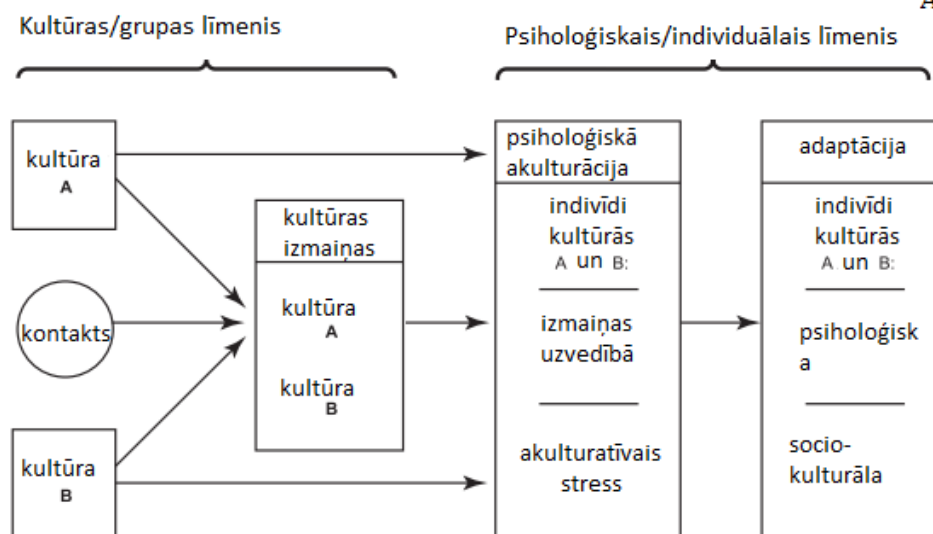
Akulturāciju mēs varam apskatīt divos ietekmes līmeņos – makro līmenī, kur pētī sabiedrības sociālo struktūru pārmaiņas (Berry & Sam, 1997) un indivīda līmenī, kur skatās uz izmaiņām indivīda psihē un izmaiņas ikdienas uzvedībā (Berry, 2005). Lieki piebilst, ka šie lielumi ir savstarpēji saistīti.

Galvenās domēnes jeb sfēras, kuras ietekmē akulturācija angliski apzīmē ar „*ABCs of acculturation*”, kur A ir affective (afektīvā), B – behavioural (uzvedības) un C – cognitive (kognitīvā). (Ward, 2001; Ward, Bochner, & Furnham, 2001, kā minēts (Sam & Berry, 2010))

ABC modelis attēlots grafiski – skatīt attēlu 3 ”Akulturācijas ABC”

Akulturācijas ABC grafiskais modelis

Attēls 3

Afektīvā sfēra – stress un kopingings.

Afektīvās sfēras ietvaros tiek akcentēti akulturācijas procesa emocionālie aspekti un izpēte fokusējas tādos virzienos kā psiholoģiskā labklājība un apmierinātība ar dzīvi. Šīs perspektīvas ietvaros tiek pieņemts, ka akulturācija var tikt pielīdzināta kvantumam lielu notikumu dzīvē, kas rada izaicinājumu indivīdam. Šie notikumi var tikt uzskatīti par stresoriem, kas rada indivīda stresa reakciju, it īpaši, ja sociālā atbalsta un kopinginga stratēģijas ir vāji attīstītas. (Sam & Berry, 2010)

Uzvedības sfēra – kultūrmācīšanās.

Uzvedības sfēra pēti ar uzvedību saistītos lielumus akulturācijas procesos. Pamatideja šajā sfērā ir, ka indivīdiem, kuri piedzīvo kultūras maiņu, var pietrūkt nepieciešamo prasmju, kas palīdzētu iesaistīties jaunajā kultūrā. Tas savukārt var rezultēties ikdienas socializācijas vadīšanā. Lai pārvarētu šīs problēmas no indivīda sagaida, ka viņš iegūs kultūrspecifiskās uzvedības prasmes (Sam & Berry, 2010). Tādejādi, indivīdam, pēc šīs teorijas, jāiegūst sapratne interkulturālajos komunikācijas stilos - gan to verbālajās, gan neverbālajās daļas, tāpat arī noteikumos, normās, paradumos un to lomā interkulturālajā efektivitātē. (Sam & Berry, 2010) Šī pieeja ir attīstījies divos virzienos. Pirmais fokusējas interkulturālās komunikācijas sociopsiholoģiskajos aspektos, tā fokusējas uz komunikācijas stiliem un kompetencēm (Gallois, Franklyn, Stokes, Giles, & Coupland, 1988, kā minēts Sam & Berry, 2010). Otrs virziens pievēršas kultūratšķirībām komunikācijas stilos, normās un vērtībās

centienos paredzēt sociokulturālo adaptāciju. Wards norāda, ka jaunās valodas prasme un komunikācijas kompetence ir pamatā visiem kultūras mācīšanās piegājieniem un abstrahējot – visiem sociokulturālās adaptācijas piegājieniem (Masgoret & Ward, 2006, kā minēts Sam & Berry, 2010). Kultūras mācīšanās piegājiens ir vairāk praksē bāzēts nekā teorētisks savā uzsvārā uz sociālajām prasmēm un sociālo mijiedarbību (Masgoret & Ward, 2006, kā minēts Sam & Berry, 2010).

Akulturācija saistībā ar uztvertajām attieksmēm.

Autors ir izvēlējis sīkāk apskatīt sakarību starp uztverto savstarpējo attieksmi Latvijā starp minoritāti – krievvalodīgajiem, un vairākumu – latviski runājošajiem. Par savstarpēji uztvertās vēlāmās attieksmes ietekmi plaši runāts Breugelmana un van Oša (van Osch & Breugelmans, 2012) veiktajā pētījumā. Oš uzsver, ka uztvertās starpgrupu attiecības organizē attiecības starp daudziem psiholoģiskiem konstruktiem, tajā skaitā, arī akulturāciju. Oš pamatnostādne ir, ka grupas atšķiras pēc tā kāda pozīcija tām ir sabiedrība un ka šo pozīciju nosaka abpusēji uztvertās atšķirības starp grupām un to biedriem sabiedrības mērogā. Termins attieksme šajā darbā tiek skaidrots kā vairāk vai mazāk pastāvīgs uzskats vai to kopums pret objektu/subjektu.

Vēl jo vairāk, šī nostādne tiek pamatota ar trim atklājumiem psiholoģijas zinātnē.

1. Cilvēki ir gribošāki veidot sociālus kontaktus ar ārgrupu locekļiem, kuri ir līdzīgāki viņiem pašiem (Roccas & Schwartz, 1993).
2. Cilvēki atšķir/šķiro grupas pēc to personīgās vai sociālās distances un šī atšķiršana iespaido cilvēku viedokli par šīm grupām. (Dandy & Pe-Pua, 2010).
3. Subjektīvā/uztvertā kultūras distance var paredzēt gan sociokulturālo, gan psiholoģisko pielāgošanos starp grupām. (Ward & Kennedy, 1993, kā minēts (van Osch & Breugelmans, 2012).

Terminiem ārgrupa un iekšgrupa piederīgie šajā rakstā tiek atšķirti pēc mainīgā lieluma valoda. Līdz ar to – latviski runājošie un krieviski runājošie. Interesanti, ka Sonja Roka (Roccas & Schwartz, 1993) runājot par to, kāpēc indivīdiem ir tendence dibināt vairāk sociālu kontaktu ar ārgrupu locekļiem, kuri ir līdzīgāki mums, kā skaidrojumu izvēlas to, ka šāda

komunikācija ir ar augstāku iespējamību sniegt indivīdam pašapliecināšanās un pašpierādīšanās iespējas. Tāpat (Condon and Crano 1988, kā minēts (Roccas & Schwartz, 1993) arī piebilst, ka vēl viens no iemesliem kāpēc komunikācija ar sev līdzīgajiem ir patīkamāka ir, ka indivīdam ir ekspektācijas par to ka mēs tiksīm apbalvoti ar vairāk patiku – sapratni. Bet, tajā pašā laikā, Rokas pētījumā tika noskaidrots arī, it kā pretējs fakts, ka augstāka līdzība noved ne tikai pie augstākas vēlmes komunicēt, bet arī pie augstākiem iekšgrupas favorītisma līmeņiem.

Dendija un Pe-Pua (Dandy & Pe-Pua, 2010) savā pētījumā skaidroja, ka viedoklis par imigrantu grupām formējas pēc vairākiem kritērijiem – to skaitā, imigrantu ieceļošanas mērķa – visaugstāk tiek vērtēta augsti kvalificēta darba spēka migrācija, pēc tam imigrācija ģimenes kopības nodrošināšanai un viens no zemāk vērtētajiem kritērijiem – humānā migrācija, jeb migrācija indivīda brīvas gribas dēļ. Tāpat Dendija un Pe-Pua noskaidroja, ka vēl viens no kritērijiem imigrantu vēlamībā ir to līdzība jau esošajai kultūrai. Ar viszemāko vēlamību imigrācijai tika nosauktas cilvēku grupas, kuras var definēt ar terminiem arābs, musulmanis vai libānis. Pētnieki šo fenomenu skaidroja ar neseno teroraktu ASV radītajiem negatīvajiem stereotipiem par šo kultūru pārstāvjiem kā arī ar iekšgrupu favorītismu. Interesanti, ka netika novērotas statistiski nozīmīgas atšķirības pret minēto grupu vēlamību nedz aptaujāto esošo imigrantu vidū, nedz pamatpopulācijas respondentu vidū. Jāpiebilst, ka pētījums tika veikts Austrālijā, kas ir multikulturāla valsts, astigmātiskā termina arābs pamatā, visticamāk bija nesenie terorakti ASV.

Savelkot kopā šos trīs punktus var nonākt pie atziņas, ka, jo lielāka uztvertā kultūru atšķirība, jo lielākas problēmas veiksmīgajai akulturācijai. Arī Oš uzsver, ka uztvertās attieksmes ir fundamentāls faktors starp personu un starp grupu attieksmes veidošanā. Uztvertās starp grupu atšķirības kā organizēšanas princips rodas no viena no starp grupu attiecību pamatiem – izšķiršanas starp iekš grupu un ārgrupām (Summer, 1906, kā minēts van Osch & Breugelmans, 2012). Objektīvie nosacījumi iekš grupas un ārgrupu izšķiršanai var variēt dažādās kultūrās ar plašu diapazonu, bet, tiklīdz izšķiršana ir notikusi, tās sekas ir paredzamas un regulāras. Parasti kā kritērijs izšķiršanai starp iekšgrupu un ārgrupu, tāpat arī starp dažādām ārgrupām ir : ārējais izskats, ādas krāsa, sejas panti, apģērbs, valoda, reliģija, etniskā piederība. (Hagendoorn & Kleinpenning, 1991, kā minēts (van Osch & Breugelmans, 2012) Iespējams arī, ka tiek izmantoti vairāki no šiem kritērijiem reizē, kā piemēram (Dandy & Pe-Pua, 2010) pētījumā Austrālijā kritērijs *arābs* ir stereotipu kategorija, kas sevī ietver gan ādas krāsu, gan dzīvesveidu, gan uztvertos draudus, gan reliģisko piederību.

Vēl viens faktors uztverto attieksmju sastāvā un, rezultējoši, akulturācijas stratēģiju izvēlē ir uztvertie draudi, akulturācijas attieksmju saskaņība. Jo, kā to minēja Berry un kolēģi (Berry, Poortinga, Segall, and Dasen, 1992, kā minēts (Piontkowski, Rohmann, & Florack, 2002) uztvertie draudi un akulturācijas stratēģiju saskaņotība, ja ņem vērā Celeste (Celeste et al., 2014) iespaido gan minoritātes, gan vairākuma kultūru. Tāpat šis pieņēmums saskan un ietilpst arī profesora Berija akulturācijas stratēģiju modelī. Svarīgi šajā kontekstā ir apzināties, ka abas puses ietekmē akulturācijas procesu – vairākuma grupa ar savām attieksmēm par vēlamu rīcību no minoritātes puses saistībā ar savas kultūras saglabāšanu un kontaktu ar jauno kultūru un minoritāte ar savu izvēlēto stratēģiju reakcijā uz vairākuma kultūras vēlmēm un šo stratēģiju savstarpējo saskaņotību. Celeste gan piebilst, ka atšķiras ietekmes daudzums, kāds ir katrai no grupām. Tā kā lielākajā skaitā gadījumu dominantā grupa sabiedrībā sastāda arī vairākumu sabiedrības iedzīvotāju, tā spēs noteikt kāda ir vēlamā akulturācijas stratēģija minoritātei. Ja vairākuma izteiktā vēlēšanās saskan ar minoritātes attieksmi, tad akulturācijas procesam sabiedrības līmenī vajadzētu noritēt veiksmīgi. Šo attieksmju saskaņīgums / nesaskaņīgums ir svarīgs faktors grupu savstarpējo attiecību noteikšanai, līdz ar to – arī akulturācijas stratēģijas izvēlei un implementācijai.

Zemāk redzamā tabula nr.1 ir Borhisa un kolēģu (Bourhis, R. Y., Moise, C., Perreault, S., & Senecal, 1997) veidotā „Interaktīvais Akulturācijas modelis” jeb akulturācijas attieksmju saskaņotības modelis, kur redzami iznākumi atkarīgi no attieksmju saskaņotības starp minoritāti un dominanto grupu.

Interaktīvais akulturācijas modelis

1.Tabula

Interaktīvais akulturācijas modelis				
Dominantā grupa	Ne-dominantā grupa			
	Integrācija	Asimilācija	Separācija	Marginalizācija
Integrācija	Vienprātīga	kultūrproblemātiska	kontaktrproblemātiska	konfliktējoša
Asimilācija	kultūrproblemātiska	Vienprātīga	konfliktējoša	kontaktrproblemātiska
Segregācija	kontaktrproblemātiska	konfliktējoša	Vienprātīga	kultūrproblemātiska
Izslēgšana	konfliktējoša	konfliktējoša	konfliktējoša	konfliktējoša

Vienprātīgs rezultāts nozīmē, ka saskan dominantās grupas ekspektācijas un minoritātes vēlme gan savas kultūras saglabāšanā, gan kontaktā ar jauno kultūru. Kultūrproblemātisks rezultāts nozīmē, ka nesaskan dominantas grupas ekspektācijas un minoritātes vēlmes minoritātes kultūras saglabāšanas jautājumā. Kontaktpblemātisks rezultāts norāda uz nesaskaņām minoritātes vēlmēs un dominantās grupas ekspektācijās komunikācijas ar dominantu grupu virzienā. Konfliktējošs rezultāts rodas, ja nesaskan dominantās grupas ekspektācijas un minoritātes vēlmes ne kultūras saglabāšanas jomā, ne komunikācijā ar jauno sabiedrību jomā. Borhiss ir pirmais, kurš pētī ne tikai pašas grupu attieksmes, bet uzskata, ka nozīmīgs faktors ir arī šo attieksmju savstarpējā saskaņotība starpgrupu kontekstā.

Ir pierādīts, ka uztvertās nesaskaņas starpgrupu vērtību hierarhijās korelē ar starpgrupu antagonismu. Antagonisms, saprotams kā nesaskaņas un šajā kontekstā arī marginalizācijas un separācijas stratēģiju prevalence no minoritāšu grupas puses. No dominantās grupas puses antagonisma rezultātā prevalē marginalizācijas stratēģijas preference pret minoritāti. (Piontkowski et al., 2002) Draudu faktors arī ir tieši saistīts ar uztvertajām attieksmēm, proti, Piontkowski et al, min, ka viszemākos draudus uztver, kad dominantās grupas attieksme saskan ar minoritātes izlemtu vēlamo akulturācijas stratēģiju, kamēr visaugstākie draudi tiek piedzīvoti tad, kad dominantās grupas un minoritātes grupas viedokļi akulturācijas stratēģiju preferenču jautājumā nesakrīt.

Draudu faktoru tieši ietekmē viena no uztverto dimensiju daļām – minoritātes vēlme pēc kontakta. (Matera, Stefanile, & Brown, 2015). Jo augstāk ieinteresēti kontaktā – pie kontakta ietilpst arī sabiedrības normatīvo standartu un vērtību ievērošana - bija minoritātes grupas dalībnieki Materas novērojumā, jo ar zemāku draudu vērtību savam dzīvesveidam tos novērtēja vairākuma pārstāvji. Vairākos pētījumos Matera. (Matera et al., 2011, 2012, kā minēts Matera et al., 2015) pierādīja, ka vairākuma attieksme pret imigrantiem ietekmēja vairākumam esošie metastereotipi. Metastereotipus definē kā „uzskati par stereotipiem, kuri ir ārgrupai par iekšgrupu”. (Vorauer, Main, & O’Connel, 1998, kā minēts Matera et al., 2015). Metasterotipus un to veidošanos savukārt ietekmē vairākuma grupas uztvertā imigrantu grupas vēlme pēc kontakta. Jo augstāka vēlme pēc kontakta, jo pozitīvāki metastereotipi. Jāpiebilst, ka termins draudi šajos pētījumos ir dalīts starp simboliskiem draudiem – vairākuma pieņēmums, ka minoritātes grupa ar savas kultūras ietekmi varētu apdraudēt vairākuma kultūras eksistenci un reāli draudi kā bailes par drošību. Matera un kolēģi arī noskaidro, ka lielāka nozīme akulturācijas jautājumiem, interesanti, ir tieši simboliskajiem draudiem.

Viens no jaunākajiem un autora prātā ievērojamākajiem mēģinājumiem skaidrot akulturāciju caur uztvertajām un esošajām attieksmēm gan no minoritātes, gan vairākuma pozīcijām un starpgrupu attieksmes kopumā ir Zagefka un Ruperta Brauna (Zagefka & Brown, 2002) izveidotais pētījums, kura pamatā ir Borhisa un kolēģu (Bourhis, R. Y., Moise, C., Perreault, S., & Senecal, 1997) izvirzītā ideja par attieksmju saderību. Savā pētījumā Zagefka un Brauns parāda, ka lietojot Borhisa un Berija modeļus idejas iespējams efektīvi noskaidrot akulturācijas modeļu attieksmes, modelēt akulturācijas stratēģiju mijiedarbības rezultātus un tādejādi raksturot starpgrupu attiecības.

Kritika Berija akulturācijas modelim.

Konstruktīvu kritiku par Berija akulturācijas modeli sniedzis psiholoģijas profesors Ričards S. Lazarus (Lazarus & Berry, 1997). Lazaruss saskatījis Berija izveidotajā akulturācijas procesā vairākas nepilnības. Tāpat vērtīgs kritikas avots ir arī Berija ilggadējs kolēģis un māceklis Deivids Sems (Sam & Berry, 2010). Vērts pieminēt, ka darba autors izvēlējās tieši šos divus avotus, kuru līdzautors ir pats Berijs, līdz ar to kritika nav tik kategoriska, cik uz modeļa progresu vērsta.

Citējot Lazarusa teikto : „Lai gan profesors Berijs paveiktais darbs ,izceļot gaismā dažus no procesiem, kas iesaistīti vides maiņā starpkultūru psiholoģijas un akulturācijas rāmī ir pamatīgs, man nešķiet, ka viņa izveidotais rāmis spēj aptvert visus akulturācijas fenomenā iesaistītos procesus”(Lazarus & Berry, 1997). Jeb, vienkāršojot, Lazaruss saka, ka, kaut gan Berija modelis ir iespaidīgs mēģinājums sava jomā, tas ir pārāk abstrakts un pretenciozs tajā, ka cenšas izskaidrot visu. Lai paskaidrotu savu viedokli, Lazaruss norāda, ka cilvēki migrē daudz un dažādu iemeslu pēc, un sastopas ar dažādiem stresoriem un tikai daži no tiem ir saistīt ar vienas kultūras nomaiņu un citas iemācīšanos. Piemēram – cilvēki, kuri spiesti emigrēt kara dēļ var būt piedzīvojuši ilgstošus demoralizācijas posmus un spiesti negribīgi pamest savu dzimteni, bieži vien viņiem pamest valsti nākas bīstamos veidos un apstākļos. Šiem cilvēkiem jāatrod vieta, kas tos uzņemtu vai arī jādzīvo kā nelegāliem bēgļiem vietā, kurā nav iespējams iegūt pilsonību. Tāpat ir arī cilvēki, kuri brīvprātīgi izvēlas pārcelties uz citu zemi, lai uzlabotu sevi/ savu dzīves kvalitāti, ar vai bez naudas resursiem veiksmīgas pārcelšanās veicināšanai. Iepriekšminētie un vēl citi mainīgie faktori, Lazaruss uzskata, ietekmē kā šie cilvēki adaptēsies jaunās kultūras ietvaros.

Lazaruss savā kritiku vērš uz diviem atslēgas punktiem – akulturācijas saistību ar stresu, emocijām un koupingu (ang. *coping*), kā arī kultūru raksturojošām problēmām.

Berija izstrādātajā akulturācijas modelī gan stresam, gan koupingam ir atvēlēta plaša nozīme. Tomēr Lazaruss uzstāj, ka, ja teorijas uzbūvē iekļauti stresa un koupinga termini, tad jāņem vērā to variācijas indivīda līmenī – var atšķirties koupinga prasmes, mērķi, uzskati, ekspektācijas un kā šie faktori mijiedarbojas ar ikdienas radītajiem vides apstākļiem. (Lazarus & Berry, 1997). Arī Sems kopā ar Beriju secina, ka ir ļoti maz pētījumu un teorētisku ieskatu tajā, kā indivīda personība ietekmē akulturācijas procesus, jo lielākā daļa pētījumu šajā jomā orientējušies uz atsevišķu raksturiezīmju ietekmi, nevis kopēju, holistisku personības modeļu lomu. Sems un Berijs uzskata, ka ir nepieciešama meta- analītiska pieeja, kas censtos veidot vispārējāku un kauzālāku sakarību starp personību un akulturāciju. Otra šīs problēmas puse, kā uzskata Sems, ir noskaidrot, kas tieši ir tas, kas veido personības iezīmes un noskaidrot, cik liela loma ir personībai starpkultūru adaptācijai. (Sam & Berry, 2010)

Akulturācijas kontekstā stress un koupings ir savstarpēji atkarīgi termini. Šo faktoru iedarbība praksē atkarīga no indivīda īpašību savstarpējās saderības ar vides apstākļiem. Un lai gan Berija modelis ņem vērā savstarpīguma principu, šīs attiecības ir statiskas un strukturālas, nevis proces-centrētas, kā uzskata Lazaruss. Īpaši Lazaruss pārmet Berija modeļa abstraktumu, citējot: „Bet tik liels un abstrakts rāmis nevar funkcionēt bez konkrētāku stresa, emociju, koupinga un kognitīvi motivacionālo dinamiku uz kura tā bāzējas procesu analīzes” (Lazarus & Berry, 1997) Arī Sems, balstoties uz Lazarusa stresa modeļa norāda, ka, lai gan, savā būtībā akulturācijas stress tiek definēts kā stresa reakcija uz akulturācijas notikumiem, ne visi akulturācijas notikumi noved pie akulturācijas stresa, jo eksistē vairāki mainīgie faktori, kas to var mediēt – vecums, dzimums, sociālā atbalsta klātbūtne vai trūkums, kas savukārt ietekmē to kā indivīds interpretē notiekošo akulturācijas procesu. (Sam & Berry, 2010)

Saistībā ar emocijām un koupingu tiek izteikta kritika par Berija pārlietu entuziasmu uzsvērt tieši psiholoģisko stresu un ne emocijas, kas rodas no adaptācijas pūliņiem. Kritikas pamatā ir fakts, ka stress ir viendimensionāls konstrukts, kur tas konkrēta mirklī var būt vai nu augsts vai zems, kamēr var būt pat 15 dažādu emociju, kas raksturo indivīdu saistībā ar adaptācijas centieniem – dusmas, skaudība, greizsirdība, nervozitāte, izbīlis, vaina, kauns, atvieglojums, cerības, skumjas-depresija, prieks, lepnums, mīlestība, un līdzietība. Lielāks uzsvars uz emocijām adaptācijas pētījumos būtu klīniski nozīmīgs, jo šāds fokuss ir aprakstošāks un analīzei pateicīgāks pēc savas dabas. (Lazarus & Berry, 1997)

Kultūras psihologiem ir nelāga tendence izturēties pret kultūru kā pret viendaļīgu un noteiktu konceptu – pieņemot, ka visiem indivīdiem vienas kultūras ietvaros izveidojas vienādas vērtības un uzskati, ka visiem ir vienādi kopinga mehānismi. Arī valstīs, kurām raksturīgs viendabīgāks kultūras patrons nekā ASV – piem. Japānā, atklātas pietiekami nozīmīgas individuālās atšķirības perspektīvās. Individuālās atšķirības vienas kultūras ietvaros sarežģī akulturācijas modeļa pielietojumu un liek pievērst uzmanību tam, kā makro sociālie faktori tādi kā kultūrvērtības tiek iekļauti šajā sabiedrība augošo indivīdu psiholoģiskajā uzbūvē. (Lazarus & Berry, 1997)

Sems (Sam & Berry, 2010) izdala vēl vienu kategoriju, kas netiek ņemta vērā Berija modelī, proti – ontogēnētiskas izmaiņas. Attīstības kā cilvēku fiziskas augšanas un attīstības ietekme akulturācijas ietvaros ir ļoti vāji pētīta, pagaidām trūkst skaidru teorētisko nostādņu un vienotu pārlicību. Kā min Sems gan akulturācija, gan attīstība ietver sevī izmaiņu procesus, kurus ir grūti nošķirt vienu no otra. Īpaši tas attiecināms uz jauniešiem, kuri jau piedzimuši valstī, kas nav vecāku dzimtene, šajā gadījumā ir īpaši sarežģīti nošķirt indivīda augšanu no akulturācijas un akulturācija tiek kategorizēta kā daļa no ontogēnēzes (Oppedal, 2006, kā minēts Sam & Berry, 2010). Kā risinājumu Sems redz vajadzību pēc ilgtermiņa pētījumiem, kuri varētu ilustrēt neskaidrās nianšes ontogēnēzes un akulturācijas starpā, kā arī personības ietekmes jomā.

No visas iepriekšminētās kritikas var secināt, ka Lazaruss savā kritikā izvirza divus lielus punktus – Berija modelis ir pārāk strukturāls un statisks, kā arī tas neņem individuālās variācijas indivīda līmenī vienas kultūras ietvaros. Sems kopā ar Beriju savā kritikā pievēršas vāji izpētītajai personības ietekmei uz akulturāciju, tāpat arī norāda uz vajadzību pēc ilgtermiņa pētījumiem un meta analīzēm, lai Berija modeli padarītu pilnīgāku.

Akulturācijas pētījumi Latvijā.

Tā kā autora pētāmā grupa ir krievvalodīgie jaunieši, kuru ģimenes, visticamāk, dzīvo Latvijā jau otrajā paaudzē autoram likās svarīgi īsumā izpētīt arī to, kas specifisks akulturācijas procesiem tieši otrajā paaudzē. Kā minēts (Matera et al., 2011) ir vērts uzskatīt, ka otras paaudzes imigrantus un viņu attieksmi pret kultūras saglabāšanu sabiedrības vairākums uztver

citādi nekā pirmās paaudzes imigrantu to pašu procesu. Otrās paaudzes imigranti visticamāk jau ir pielāgojušies vairākuma ēšanas un ģērbšanās un valodas paradumiem, līdz ar to mazinot psiholoģiskās distances sajūtu un samazinot iekšgrupas- ārgrupas konfliktus. Imigrantiem saglabājot savu kultūru otrajā paaudzē tas tiek skatīts pozitīvi no sabiedrības vairākuma puses arī caur to, ka tas veido pozitīvākus metastereotipus par vairākumu (Matera et al., 2011). Tāpat ir novērots, ko otrajā paaudzē imigrantiem daudz biežāk novērojamas bikulturālisma tendences. (Nguyen & Benet-Martinez, 2012).

Latvija akulturācijas pētījumiem ir pateicīga vide, jo Latvijā 1990.gadā pēc neatkarības atgūšanas no bijušā PSRS bloka mainījās gan dominantā valoda, gan, nosacīti, sociālo grupu ietekme. Proti- ja PSRS bloka eksistences laikā primārā valoda bija krievu, tad pēc 1990. Gada Latvijas Republikas atjaunošanas šī situācija mainās un valsts līmenī tiek implementēta politika, kas paredz latviešu valodas kā vienīgās oficiālās valsts valodu. Līdz aptuveni 1995.gadam valstī tiek pieņemta politika, kas aicina PSRS laikā ieceļojušos atgriezties dzimtenē un tikai pēc 1995.gada sāk veidoties integrācijas politikas aizmetņi (Vebers, 2000, kā minēts Cara, 2006). Augstāk minētais kombinācijā ar to, ka Latvijā jau kopš pirmā pasaules kara pastāv gan minoritāšu skolas, gan, vēlāk Padomju Savienības sastāvā, divu valodu paralēlas izglītības sistēmas, noved pie tā, ka Latvija ir interesants izpētes lauks, lai vērotu kā notiek akulturācija divu grupu starpā, kuru primārā atšķirība ir valoda. Ir pētnieki, kuri runā arī par to, ka Latvijā vērojami divkopienību sabiedrības aizmetņi (Zepa et al., 2007).

Lielākā daļa līdz šim veikto pētījumu par akulturāciju Latvijā ir sociologu veikti - (Cara, 2006, 2010; Materi, 2011; Muižnieks, 2010; Šūpule, Krastiņa, Peņķe, & Krišāne, 2004; Zepa et al., 2007). Šajos pētījumos veiktie novērojumi lielākoties saskan ar ārvalstu pētnieku rezultātiem. Piemēram Olgas Caras (Cara, 2010) veiktajā longitudinālajā pētījumā tika noskaidrots, ka krieviski runājošie jaunieši dod priekšroku integrācijas un seperācijas stratēģijām, zemāk vērtējot asimilāciju un marginalizāciju. Tāpat Cara šajā pētījumā parādīja to, ka vispārēji augstāks latviešu valodas zināšanu līmenis skolēniem korelē ar augstāku preferenci integrācijas stratēģijai, kamēr zemāks vispārējais valodas zināšanu līmenis korelē ar preferenci seperācijas stratēģijai. Inese Šūpule, kā dalībiece Zepas pētījumā, (Zepa et al., 2007), kā mērķis bija noskaidrot Latvijas iedzīvotāju – gan krievvalodīgo, gan latviski runājošo attieksmes pret dažādām akulturācijas stratēģijām, lieto adaptētu Berija (Berry, 1997) modeli un veic gan kvalitatīvu gan kvantitatīvu izpēti noskaidrojot, ka visbiežāk gan latvieši gan krievvalodīgie atbalsta integrācijas stratēģijas izvēli. Otra vēlāmākā stratēģija no latviešu puses ir krievvalodīgu asimilācija, bet krievvalodīgo otrā atbalstītākā izvēle ir separācija. Zepa un kolēģi skaidro, ka krievvalodīgo separācijas preferences pamatā var būt

fakts, ka Latvijas krievvalodīgo kopiena ir pietiekami liela, lai to varētu saukt par pašpietiekamu.

Tāpat interesants novērojums Carasu (Zepa et al., 2007) longitudinālajā pētījumā ir, ka latviešu valodas zināšanas krievvalodīgo jauniešu vidū no 2002. Gada līdz 2007. Gadam ir pieaugušas, bet latviešu valodas lietojums ikdienā un ārpusskolas situācijās palicis tāds pats vai mazliet mazinājies. Tādēļ Zepa un kolēģi spriež par to, ka latviešu valodas apguve krievvalodīgo vidū ir ar vairāk instrumentālu raksturu nekā liecinoša par patiesām integrācijas vēlmēm.

Par labu šai idejai liecina arī tas, ka īsi pēc tam, kad 2006. Gadā Latvija iestājās Eiropas savienībā tika novērots nozīmīgs pieaugums to krievvalodīgo vidū, kuri izvēlējās naturalizēties un iegūt pilsonību. (Cara, 2010). Naturalizācija šajā kontekstā ir svarīga jo ietver sevī valodas mācīšanos. Viss iepriekšminētais rada konfliktējošu iespaidu par akulturācijas procesiem, nav īsti saprotams vai Latvijas krievvalodīgie ir virzīti uz integrācijas modeļa implementāciju vai arī uz segregāciju un divkopienu valsts veidošanos.

Tādēļ autors ir nolēmis pārbaudīt Zepas (Zepa et al., 2007) iegūtos rezultātus – vai abu grupu jaunieši tiešām dod priekšroku integrācijas stratēģijai, H1, H2 abu grupu jaunieši dos priekšroku attieksmei, kura pēc Berija (Lazarus & Berry, 1997) atbilst integrācijas stratēģijai. Tāpat ņemot vērā Caras (Cara, 2010) pētījumā pieminēto iespēju, ka Latvijā iespējams veidojas divkopienu sabiedrībā, un citu autoru izteiktās pārdomas par integrācijas instrumentālo dabu (Muižnieks, 2010; Zepa et al., 2007) nākamā hipotēze ir - H3 pastāv atšķirības starp reālo attieksmi un uztverto attieksmi abās grupās. Ja pastāv šāda veida atšķirības tas, pēc Pe-pua (Dandy & Pe-Pua, 2010) var tikt skaidrots kā lielāka distance starp grupu kontekstā un rezultējoši mazāk labvēlīgs uzstādījums akulturācijas procesiem. Un H4, pastāv atšķirība starp vēlamo un uztverto attieksmi grupas ietvaros.

Metode

Dalībnieki

Kopā tika aptaujāti 109 respondenti, 54 krievvalodīgie skolēni, vidēji 17 gadus veci, no kuriem 31 sieviete un 21 vīrietis un 59 latviski runājoši skolēni, vidēji 17 gadus veci, no tiem 43 sievietes un 16 vīrieši. Kopā 74 sievietes un 37 vīrieši.

Instrumentārijs

Instrumentārijs sastāv no vienas anketas, kas tulkota un adaptēta no Brauna un Zagefkas 2002. gadā izveidotās aptaujas akulturācijas attieksmju un uztverto akulturācijas attieksmju mērīšanai (Zagefka & Brown, 2002) divās valodās – latviešu un krievu. Anketas abas versijas pievienotas šī darba pielikumu sadaļā kā pielikums nr.1 un pielikums nr.2.

Latviešu valodā sastādītā anketa lietota latviski runājošajai respondentu grupai un krieviski sastādītā anketa lietota krieviski runājošajiem respondentiem. Šajā pētījumā ar anketu tika mērīta krievvalodīgās grupas attieksme pret kultūras saglabāšanu un attieksme pret kontaktu, tāpat krievvalodīgo anketā mērīja arī uztverto vēlamu attieksmi pret kultūras saglabāšanu un uztverto vēlamu attieksmi pret kontaktu. Latviešu grupā tika mērīta vēlamā krievvalodīgo attieksme pret kultūras saglabāšanu un kontaktu, ka arī uztvertās krievvalodīgo attieksmes kultūras saglabāšanā un kontaktā. Katru no minētajām attieksmēm mēra ar trīs jautājumiem. Katrs jautājums tiek atbildēts likerta skalā no 1 līdz 5, kur 1 ir nepiekrītu pilnīgi un 5 ir pilnīgi piekrītu.

Procedūra

1. Tika izvēlētas divas skolas, atlasītas pēc mehāniskās izlases principa, kas atbilda valodas kritērijam un piekrita savu audzēkņu aptaujāšanai.
2. Audzēkņi tika iepazīstināti ar anketas saturu, tika iedrošināti izvairīties no sociāli vēlamām vai kategoriskām atbildēm, tika paskaidrots, ka viss process ir absolūti anonīms un iegūtie dati tiks lietoti tikai apkopotā formā.
3. Audzēkņiem tika dots laiks atbildēt uz jautājumiem, ja radās kādi jautājumi par jautājumu būtību, tika atbildēts pēc būtības.
4. Tika savāktas aizpildītās anketas.

Rezultāti

Iegūtie rezultāti ir uzrādīti sekojošā kārtībā – vispirms norādīti testa adaptācijas rezultāti. Tad norādīti secinošās statistikas dati katrai no dimensijām abām grupām. Balstoties uz aprakstošās statistikas datiem un Zagefka un Brauna izmantoto datu interpretācijas metodi (Zagefka & Brown, 2002), ko sauc par *mediānas sadali* izveidots akulturācijas stratēģiju procentuālais sadalījums. Šī sadaļa neietver secinošo statistiku, jo tā ir aprakstoša. Pēc tam ir uzrādīti secinošās statistikas dati par atšķirībām starp uztverto un reālo attieksmi grupas ietvaros. Visbeidzot norādīti secinošās statistikas dati par vienādo dimensiju saistību starp grupām.

Tā kā tests iepriekš nebija nedz tulkots, nedz adaptēts Latvijā, lai pārliecinātos vai tas vispār ir valīds, tika veikta Kronbaha alfas pārbaude vienādās dimensijas mērošajiem testa jautājumiem. Iegūtie rezultāti redzami tabulā 2.

2.Tabula

Kronbaha alfas koeficienta rādītāji aptaujas jautājumu kopsummai pa dimensijām katrai tautībai

	Latvieši	Krievvalodīgie
	α	α
Kultūras Saglabāšana	0.82	0.57
Kultūras kontakts	0.84	0.84
Uztvertā kultūras saglabāšana	0.86	0.82
Uztvertais kultūras kontakts	0.78	0.56

Pēc šiem rezultātiem var spriest, ka lielākā daļa testa jautājumu ir iekšēji saskaņoti un iekšējā validitāte ir ar pietiekamu ticamības līmeni, lai datus uzskatītu par interpretējamam. No šiem rezultātiem jāizceļ krievvalodīgo anketas Kultūras saglabāšanas dimensijas, kuras α -0.57, kas ir pieņemami, bet tuvu vājam līmenim un krievvalodīgo grupas Uztvertā kultūras kontakta dimensijas, kur α -0.56, kur koeficients ir pieņemams, bet tuvu vājam.

Tika noskaidrots, ka gan krievvalodīgo, gan latviešu anketās 3. jautājums kultūras kontakta un uztvertā kontakta skalās noveda pie kronbaha alfas pazemināšanās zem pieļaujamās normas - $\alpha < 0.5$. Jāpiebilst, ka tieši tāds pats secinājums minēts Brauna un Zagefka oriģinālپētījumā, no kura skala adaptēta. Tāpēc autors nolēma šos jautājumus turpmāk neņemt vērā tāpat kā to darīja Brauns un Zagefka

Lai pārbaudītu H1 un H2 tika veikta aprakstošās statistikas daļa, kuras mērķis bija sagrupēt iegūtos aptaujas rezultātus pa pētāmajām dimensijām un un no šiem datiem modelēt akulturācijas stratēģijas. Dimensijas raksturojošie secinošās statistikas lielumi atrodami tabulā 3.

3.Tabula

Secinošās statistikas dati par katru no dimensijām latviešu un krievvalodīgo grupās

	Latvieši (n=59)			Krievvalodīgie (n=54)		
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Mdn</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Mdn</i>
Kultūras saglabāšana	8.46	2.90	8.00	11.85	2.14	12
Kultūras kontakts	10.97	1.98	11	6.46	1.98	7
Uztvertā vēlme pēc kultūras saglabāšanas	12.54	2.40	13	6.57	2.90	6
Uztvertā vēlme pēc kontakta	5.27	1.75	5	5.28	1.69	6

Pēc 3. tabulas var spriest, ka iegūtie rezultāti kultūras saglabāšanas dimensijā latviešiem atbilst normālsadalījumam ($SD = 2.90$, $M = 8.46$). Kultūras kontakta dimensijā latviešiem dati neatbilst normālsadalījumam ($SD = 1.98$, $M = 10.97$). Uztvertās vēlmes pēc kultūras saglabāšanas dimensijā latviešiem dati neatbilst normālsadalījumam ($SD = 2.40$, $M = 12.54$).

Uztvertās vēlmes pēc kultūras saglabāšanas dimensijā latviešiem dati atbilst normālsadalījumam ($SD=1.75$, $M=5.27$). Kultūras saglabāšanas dimensijā krievvalodīgajiem, dati neatbilst normālsadalījumam ($SD=2.14$, $M=11.85$). Kultūras kontakta dimensijā krievvalodīgo dati neatbilst normālsadalījumam ($SD=1.98$, $M=6.46$). Uztvertās vēlmes pēc kultūras saglabāšanas dimensijā krievvalodīgo dati neatbilst normālsadalījumam ($SD=2.90$, $M=6.57$). Uztvertas vēlmes pēc kultūras kontakta dimensijā krievvalodīgo dati atbilst normālsadalījumam ($SD=1.69$, $M=5.28$).

Lai iegūtos datus padarītu interpretējamus pēc Beriija (Berry, 1997) akulturācijas stratēģijas modeļa, iegūtajiem datiem katrā no dimensijām tiek veikta mediānas sadale, kur kultūras saglabāšanas dimensijā rezultāts virs mediānas liecina par vēlmi saglabāt kultūru, zem mediānas nesaglabāt, pēc tāda paša principa apstrādā arī pārējās dimensijas. Šādi tiek iegūtas divas kategorijas- aptaujātie ar rezultātu virs un rezultātu zem mediānas, kas ļauj tos kategorizēt divās grupās. Šāda procedūra tiek veikta visām dimensijām. Kombinējot iegūtās divas kategorijas saglabāšanas dimensijā un iegūtas divas kategorijas kontakta dimensijā, iespējams datus ievietot Beriija akulturācijas modelī. Šādu datu interpretācijas modeli lieto arī Brauns un Zagefka (Zagefka & Brown, 2002) savā pētījumā, tāpēc autors neredz problēmu šādas metodes lietojumam. Vards un Rana (Ward & Rana-Deuba, 1999) pamato, ka skalas aritmētiskā viduspunkta vai mediānas tipa viduspunkta sadale ir veidi kā efektīvi interpretēt akulturācijas datus Beriija modeļa ietvaros.

Rezultāti par to kādas ir latviešu un krievvalodīgo grupu akulturācijas attieksmju rezultējošās stratēģijas ievietojot tās Beriija (Berry, 1997) modelī ir sadalīti pa aptaujātajām lingvistiskajām grupām. To skaitliskais un procentuālais sadalījums ir norādīts 4. tabulā.

Latviešu vēlamās un krievvalodīgo izvēlētās akulturācijas stratēģiju sadalījums

	Latvieši (n=59)		Krievvalodīgie (n=54)	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Integrācija	13	22	7	13
Asimilācija	11	18.6	13	24.1
Seperācija	14	23.7	16	29.6
Marginalizācija	21	35.7	18	33.3

Pēc augstāk esošajā 4. tabulā esošajiem datiem var spriest, ka aptaujāto latviešu vidū 22% jeb 13, par vēlamāko akulturācijas stratēģiju krievvalodīgajiem uzskata integrāciju. 18.6% procenti jeb 11 aptaujāto latviešu jauniešu uzskata, ka krievvalodīgajiem vajadzētu asimilēties. 23.7% procenti jeb 14 aptaujāto latviešu jauniešu uzskata, ka krievvalodīgajiem vajadzētu separēties. 35.7% procenti jeb 21 aptaujātais latviešu jauniešs uzskata, ka krievvalodīgajiem vajadzētu marginalizēties.

Krievvalodīgo grupā tika noskaidrots, ka 13% procentu jeb 7 krievvalodīgi jaunieši atbildes atbilst integrācijas stratēģijai. Asimilācijas stratēģijai atbilst 24.1% procenti jeb 13 krievvalodīgo jauniešu atbildes. Seperācijas stratēģijai atbilst 29.6% procentu jeb 16 krievvalodīgo jauniešu atbildes. Marginalizācijas stratēģijas rezultātiem atbilst 33.3% procenti jeb 18 aptaujāto krievvalodīgo jauniešu atbildes.

Ar iegūtajiem rezultātiem var pārbaudīt autora izvirzītās H1 un H2. Bet lai pārbaudītu H3 un H4, nepieciešama secinošā statistika. H3 ir, ka pastāvēs atšķirības starp uztvertajām un reālajām attieksmēm abās grupās. Lai to pārbaudītu tika savstarpēji salīdzināti abu grupu rādītāji vienādajās dimensijās. Uzdevuma veikšanai tika lietots t tests neatkarīgām izlasēm, $\alpha=0.05$. Tests tika izmantots, jo daļa no datiem nav ar normālu sadalījumu, rezultāti redzami 5. tabulā.

5.Tabula

t-stjūdenta rezultāti latviešu un krievvalodīgo vienādajām dimensijām
(n=113)

	<i>t</i>	<i>p</i>
Kultūras saglabāšana	-7.02	.00
Kultūras kontakts	10.87	.00
Uztvertā vēlme pēc kultūras saglabāšanas	11.97	.00
Uztvertā vēlme pēc kultūras kontakta	111	.98

No rezultātiem var secināt, ka kultūras saglabāšanas dimensijā pastāv statistiski nozīmīga atšķirība starp abu grupu attieksmēm. ($t(111) = -7.02, p < .05$). Kultūras kontakta dimensijā pastāv statistiski nozīmīga atšķirība starp abu grupu attieksmēm. ($t(111) = 10.87, p < .05$). Uztvertās kultūras saglabāšanas dimensijā pastāv statistiski nozīmīga atšķirība starp abām grupām ($t(111) = 11.97, p < .05$), Uztvertā kultūras kontakta dimensijā nepastāv statistiski nozīmīga atšķirība starp abām grupām ($t(111) = 111, p = .98$),

Lai pārbaudītu vai pastāv statistiski nozīmīga saistība iekšgrupu kontekstā starp savu attieksmi un uztverto ārgupas vēlmi, tika lietots Pīrsona Hi kvadrāta tests, jo daļa no datiem nav ar normālu sadalījumu. Izmantots statistiskās nozīmības koeficients $\alpha = 0.05$. Iegūtie rezultāti redzami 6. tabulā

6.Tabula

Reālo un uztverto dimensiju savstarpējā saistība krievvalodīgo un latviešu grupā

	Latvieši (n=59)		Krievvalodīgie (n=54)	
	χ^2	p	χ^2	P
Kultūras saglabāšana – uztvertā vēlme pēc kultūras saglabāšana	99.41	.01	115.96	.01
Kultūras kontakts – uztvertā vēlme pēc kultūras kontakta	64.95	.02	125.68	.00

Saglabāšanas dimensijā latviski runājošo jauniešu vidū pastāv saistība starp vēlamo un uztverto vēlamo attieksmi, rezultāti ir statistiski nozīmīgi ($\chi^2(96) = 99.41$, $p = .01$) Kontakta dimensijā latviski runājošo jauniešu vidū nepastāv statistiski nozīmīga saistība starp vēlamo un uztverto attieksmi. ($\chi^2(96) = 64.95$, $p = .02$)

Saglabāšanas dimensijā krievvalodīgo jauniešu vidū pastāv saistība starp vēlamo un uztverto attieksmi. Tā ir statistiski nozīmīga ($\chi^2(80) = 115.96$, $p = .01$). Kontakta dimensijā krievvalodīgo jauniešu vidū pastāv statistiski nozīmīga saistība starp vēlamo un uztverto attieksmi. ($\chi^2(56) = 125.68$, $p < .05$)

Diskusija

Autors darbā ievadā izvirzīja vairākas hipotēzes. No tām H1 un H2 bija aprakstošas dabas, bet H3 un H4 secinošas.

H1 Krieviski runājošo jauniešu vairākums izvēlas integrāciju kā vēlamāko stratēģiju. H1 tiek apgāzta, jo dati, ko sniedz 4.Tabula liecina, ka tikai 13% procentu jeb 7 aptaujāto krievvalodīgo norādījuši attieksmi, kas interpretējamas, kā integrācija. Iespējams, ka šos datus ietekmējusi lietotā datu kategorizācijas metode- mediānas sadalīšana, jo neviena no stratēģiju veidojošajām dimensijām nav ar normālsadalījumu - kultūrsaglabāšanā ($SD = 2.14$, $M = 11.85$) un kultūras kontaktā krievvalodīgajiem ($SD = 1.98$, $M = 6.46$), tāpat vērts ievērot ka arī aritmētiskie vidējie rādītāji šajās dimensijās ir lielāki nekā skalu vidus punkti – proti, aritmētiskā puse, no iegūstamajiem punktiem saglabāšanas dimensijā ir 7,5, bet $M = 11.85$, kas liecina, krievvalodīgie ir tendēti uz savas kultūras saglabāšanu un ka datu sadalījums var nebūt pateicīgs mediānas sadales lietošanai, jo mediāna neatrodas tuvu aritmētisko vērtību pilnas skalas vidum . Brauna un Zagefka (*Zagefka & Brown, 2002*) pētījumā minēta vēl viena datu kategorizācijas metode, kuru iespējams lietot – skalas vērtību viduspunktes sadale, iespējams lietojot šādu metodi rezultāti būtu atšķirīgi, jo tā izšķirot kategorijas augsts/zems dimensijā skaitlisko vērtību ņem nevis mediānas vērtību, bet gan skalu aritmētisko viduspunktu. Tā noteikti ir turpmāka pētījuma iespēja.

H2 Latviešu jauniešu vairākums atbalstīs vēlēsies krievvalodīgo integrāciju. H2 tiek apgāzta, latviešu jaunieši , kā redzams 4.tabulā, tikai 22% procenti jeb 7 vēlas krievvalodīgo integrāciju. Informācija veidota no atbilstošajām dimensiju skalām - kultūras saglabāšana ($SD = 2.90$, $M = 8.46$) un kultūras kontakta vēlme latviešiem ($SD = 1.75$, $M = 10.97$) , kultūras saglabāšanas skala ir ar normālu sadalījumu, bet vēlme pēc kontakta nav ar normālsadalījumu,. Arī šo hipotēzi iespējams iespaidoja izvēlētajā datu kategorizācijas metode – mediānas dalīšana, iespējams, lietojot skalas viduspunkta sadali rezultāti varētu būt atšķirīgi. Jo var novērot, ka kontakta vidējais lielums $M = 10.97$, bet skalas viduspunkts ir 7,5. Tas liecina domāt, ka ar citu datu apstrādes metodi šie dati var sniegt citādu rezultātu.

Līdz ar to, ka ir ievērots mediānas sadales iespējamais mīnuss autors mudina attiekties ļoti piesardzīgi pret jebkādu šo datu abstrakciju populācijas līmenī.

Lai pārbaudītu H3 vai pastāv atšķirības vienādo dimensiju rezultātos starp grupām tika veikts t tests neatkarīgam grupā. Rezultāta tika noskaidrots, ka pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupām kultūras kontakta dimensijā- $t_{apr} (111) = -7.02$, $t_{krit} (120)$ ir 1,98. Tā

kā $|t_{apr}| > t_{krit}$, rezultāts ir nozīmīgs pie $p < .05$, tāpēc autors var apgalvot, ka pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības kultūru saglabāšanas dimensijā starp grupām. Statistiski nozīmīgas atšķirības secinoši rezultāti novērojami arī uztvertā kultūras kontakta un saglabāšanas dimensijās ($t(111) = 10.87$, $p < .05$, $t(111) = 11.97$, $p < .05$). Pārsteigumu sagādā Uztvertā kultūras kontakta dimensija, ($t(111) = 111$, $p = .98$) šie rādītāji skaidri parāda, ka nav statistiski nozīmīgu atšķirību starp grupām uztverto vēlmju pēc kontakta līmenī, bet $t_{apr}(111) = 111$, šī vērtība autoraprāt ir pārāk liela, un iespējams ka tās pamata ir kāda kļūda. Sekojoši, autora H3 piepildās daļēji – trijās no četrām dimensijām ir novērojams statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupām.

Lai pārbaudītu H4 – pastāv statistiski nozīmīgas saistības starp reālo un uztverto attieksmi katrā no grupām tika veikta H_i kvadrāta analīze. Ar divpusēju nozīmības līmeni $\alpha .05$. χ^2 kritiskā vērtība latviešu grupai ir $\chi^2(60) = 43.19$, un kritiskā vērtība krievvalodīgo grupai ir $\chi^2(50) = 34.76$. Ja $\chi^2_{apr} > \chi^2_{krit}$ tad saistības ir statistiski nozīmīgas un visos gadījumos iegūtie rezultāti pārsniedz kritisko vērtību.

Latviešu grupā tika noskaidrots, ka pastāv statistiski nozīmīga saistība starp vēlamo kultūras saglabāšanas attieksmi un uztverto ārgrupas vēlmi kultūras saglabāšanā ($\chi^2(59) = 99.41$, $p = .01$) Latviešu grupā starp vēlamo kultūras kontaktu un uztverto vēlmi pēc kontakta noskaidrots, ka pastāv statistiski nozīmīga saistības starp šīm dimensijām ($\chi^2(59) = 64.95$, $p = .02$).

Krievvalodīgo grupā tika noskaidrots, ka pastāv statistiski nozīmīga saistība starp vēlamo kultūras saglabāšanas dimensiju un uztverto ārgrupas vēlamo kultūras saglabāšanas dimensiju. ($\chi^2(54) = 115.96$, $p = .01$). Krievvalodīgo grupā tika noskaidrots, ka pastāv statistiski nozīmīga saistība starp vēlamo kultūras kontakta dimensiju un uztverto vēlamo kultūras kontakta dimensiju. ($\chi^2(54) = 125.68$, $p < .05$).

Pēc visiem šiem rādītājiem autors spriež ka H4 ir piepildījies, visos minētajos gadījumos pastāv statistiski nozīmīga saistība starp vēlamo un uztverto attieksmi. Turpmāku pētījuma lauks varētu būt noskaidrot, kāda tieši ir šī saistība un kas ir tās pamatā.

Veicot kopsavilkumu, vispirms pieminēšu, ka divas no skalām krievvalodīgajiem neveiksmīgas adaptācijas rezultātā ir ar visnotaļ zemu Kronbaha alfas koeficientu, līdz ar to, iespējams, ka uzlabojot testa adaptāciju, iespējams iegūt drošticamākus rezultātus. Tāpat tas, ka pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp abu grupu attieksmēm kultūras saglabāšanas, kultūras kontakta un uztvertās kultūras saglabāšanas dimensijās, rosina spriest, ka pastāv

starpgrupu antagonisms, jo statistiski nozīmīgas atšķirība reālo attieksmju līmenī starp grupām pēc Pe-Pua (Dandy & Pe-Pua, 2010) var interpretēt arī kā grupu distancētību un savstarpējās komunikācijas trūkumu, kas savukārt ir viens no priekšnosacījumiem antagonisma, Tā kā iegūtie rezultāti liecina par atšķirībām vienādajās dimensijās, iespējams runāt, ka grupas savstarpēji nemijiedarbojas, ir nošķirtas. Atsaucoties uz citu autoru pētījumiem Latvijā, kas runā, ka krievvalodīgo kopiena Latvijā ir pašpietiekama un neatkarīga, šie rezultāti šķiet to atbalstām, atbalstu šim argumentam sniedz arī absolūtie dati par krievvalodīgo sekundāro preferenci – seperāciju, kura ievietojot datus Berija akulturācijas modelī tika novērota 30% aptaujāto.

Autors kā vājāko punktu darba izstrādē noteikti atzīmē neveiksmīgi izvēlēto medinānas tipa skalu sadali, balstoties uz iepriekšminētajiem argumentiem, tas varētu būt padarījis rezultātus mazāk ticamus.

Veicot HĪ kvadrāta analīzi un pārbaudot cik saistītas ir vēlamās attieksmes ar uztvertajām attieksmēm katrā no grupām, tika noskaidrots, ka katrā no jauniešu grupām pastāv statistiski nozīmīga saistība starp tiešo un uztverto attieksmi. Saskaņā ar Oša (van Osch & Breugelmans, 2012) minēto, to iespējams skaidrot kā uztverto atšķirību starp grupām – latviski runājošie jaunieši un krieviski runājošie jaunieši neuzskata sevi par līdzīgiem. Tāpat, balstoties uz (Piontkowski et al., 2002) var spekulēt par simbolisku draudu eksistenci starpgrupu kontekstā.

Pētījuma stiprā puse noteikti ir tā kompakums. Nelielais jautājumu klāsts un salīdzinoši vienkāršais modelis, kas bāzēts uz Berija un Borhisa (Berry, 1997; Bourhis, R. Y., Moise, C., Perreault, S., & Senecal, 1997) darbiem ļauj ātri un efektīvi noskaidrot konkrētu grupu akulturācijas attieksmes un uztvertās attieksmes.

Problemātiski ir veikt jebkāda veida abstrakcijas uz populācijas līmeni no šiem datiem, jo aptaujātās grupas, iespējams, atšķiras socioekonomiski, tāpat netika noskaidrots vai visi aptaujātie krievvalodīgie Latvijā dzīvo otrajā paaudzē vai arī viņu ģimenes ir pārcēlušies nesen – būtu vēlams ievākt vairāk sociodemogrāfisku datu. Tāpat mehāniskās izlases principa dēļ nebija iespējams nodrošināt vienādu skaitu vīriešu respondentu un sieviešu respondentu, līdz ar to vērojams ļoti nevienāds dzimumsadalījums un iepriekšēji pētījumi ir demonstrējuši, ka mēdz pastāvēt dzimumatšķirības akulturācijas jautājumos. (Matera et al., 2015)

Pētījumu noteikti varētu atkārtot ar viendabīgāku dzimumsadalījumu un plašāku respondentu skaitu un jau ar minēto viduspunkta sadali. Kopumā, pētījuma anketa sniedz

funkcionālu iespēju pētīt akulturācijas attieksmes, protams, lai rezultātus padarītu drošticamākus, būtu jāuzlabo anketas iekšējā saskaņotība. Rezultātus būtu interesanti pārbaudīt turpmākos pētījumos saistībā ar starp grupu mijiedarbību Latvijas kontekstā, jo šķiet, ka grupas ir savstarpēji nošķirtas. Kā arī autoraprāt vajadzīgi būtu veikt papildus analīzes uztvertajai marginalizācijas stratēģijai krievvalodīgo jauniešu vidū. Šo uztverto marginalizāciju krievvalodīgo grupā būtu vēlams turpmāk pētīt arī ievadā izvirzīto pētījuma aktualitātes pamatojumu dēļ, jo uztverta ārgrupas vēlme pēc marginalizācijas ir katalizators starpgrupu antagonismam, kas ir ar vispārēji negatīvu dabu (Cheskin, 2012).

Secinājumi

Berija akulturācijas stratēģiju modelis iespējams lietot Latvijas kultūrvidē. Brauna un Zagefkas aptauju ir iespējams adaptēt Latvijas kultūrvidē un tas varētu būt vērtīgs un vienkāršs mērīšanas instruments akulturācijas attieksmju dimensiju mērīšanai. Iegūto rezultātu interpretācija Berija akulturācijas stratēģiju modelī veicot mediānas viduspunkta sadali datu kategorizācijai ir sniegusi datus, kas nesaskan ar Latvijā iepriekš reģistrētajiem. Iespējams, ka jālieto skalas aritmētiskā viduspunkta sadale, lai pārbaudītu, kā tas ietekmētu esošos rezultātus.

Autora H1 un H2 par to, ka abu grupu jaunieši būs tendēti uz integrācijas stratēģiju, nepiepildās. Procentuālais vairākums aptaujāto krievvalodīgo jauniešu nav tendēti uz integrāciju, nedz arī procentuālais vairākums latviešu jauniešu ir tendēti uz integrācijas vēlmēm pret krievvalodīgajiem. H3, tika daļēji apstiprināta, statistiski nozīmīgas atšķirības netika novērotas tikai uztvertā kultūras kontakta dimensijā starp grupām.

Autora pēdējā hipotēze H4, ka Pastāv saistība starp uztverto un vēlamu dimensiju iekšgrupas ietvaros, piepildās, Lietojot Hi kvadrāta metodi tika noskaidrots, ka pastāv statistiski nozīmīgas saistības starp vēlamu un uztverto akulturācijas attieksmi, gan kultūras saglabāšanas, gan kultūras kontakta dimensijā abās grupās. nepieciešams vairāk datu, lai noskaidrotu, kādas ir šīs saistības.

Kopumā šis pētījums ir atbildējis uz jautājumiem par to, kādas ir akulturācijas attieksmes aptaujāto latviešu jauniešu un krievvalodīgo jauniešu vidū un ļāvis novērot, ka pastāv saistība starp uztverto un reālo attieksmi iekšgrupās, un rezultāti ir parādījuši, ka atšķiras iegūtie rezultāti un, likumsakarīgi, arī akulturācijas stratēģijas starp grupu kontekstā

Pateicības

Paldies Artyomam Ļipinam par palīdzību ar anketas tulkojumu un adaptāciju krievu valodā.

Literatūras saraksts

- Berry, J. W. (1997). Lead Article - Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology*, 46(1), 5–34. doi:10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x
- Bourhis, R. Y., Moise, C., Perreault, S., & Senecal, S. (1997). Towards an interactive acculturation model : A social psychological approach. *International Journal of Psychology*, 32(6), 369–386. doi:10.1080/002075997400629
- Cara, O. (2006). The acculturation modes of the Russian-speaking adolescents in Latvia: perceived discrimination and knowledge of the Latvian language, 58(5), 751–773. doi:10.1080/09668130600732100
- Cara, O. (2010). The Acculturation of Russian-Speaking Adolescents in Latvia. *European Education*, 42(1), 8–36. doi:10.2753/EUE1056-4934420101
- Celeste, L., Brown, R., Tip, L. K., & Matera, C. (2014). Acculturation is a two-way street: Majority–minority perspectives of outgroup acculturation preferences and the mediating role of multiculturalism and threat. *International Journal of Intercultural Relations*, 43, 304–320. doi:10.1016/j.ijintrel.2014.10.002
- Cheskin, a. (2012). History, conflicting collective memories, and national identities: how Latvia’s Russian-speakers are learning to remember, 40(4), 561–584. doi:10.1080/00905992.2012.685062
- Dandy, J., & Pe-Pua, R. (2010). Attitudes to multiculturalism, immigration and cultural diversity: Comparison of dominant and non-dominant groups in three Australian states. *International Journal of Intercultural Relations*, 34(1), 34–46. doi:10.1016/j.ijintrel.2009.10.003
- David L. Sam John W. Berry (Ed.). (2006). *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. In *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology* (pp. 1–58).
- Five Paradigms of Ethnic Relations (2004), iegūts 2015.gada 23.martā, no <http://www.socialstudies.org/system/files/publications/se/5806/580604.html>
- Integrācijas politika Latvijā: daudzpusīga pieeja,(2015) iegūts 2015.gada 31.maijā, no <http://www.mfa.gov.lv/arpolitika/sabiedribas-integracija-latvija/integrācijas-politika-latvija-daudzpusīga-pieeja>
- Latvijas iedzīvotāju etniskais sastāvs, iegūts (2014) iegūts 2015.gada 3.martā, no http://www.csb.gov.lv/sites/default/files/skoleniem/iedzivotaji/etniskais_sastavs.pdf
- Lazarus, R. S., & Berry, J. W. (1997). Acculturation Isn ’ t Everything. *Stress: The International Journal on the Biology of Stress*, 39–43.

- Matera, C., Stefanile, C., & Brown, R. (2011). The role of immigrant acculturation preferences and generational status in determining majority intergroup attitudes. *Journal of Experimental Social Psychology*, 47(4), 776–785. doi:10.1016/j.jesp.2011.03.007
- Matera, C., Stefanile, C., & Brown, R. (2015). Majority–minority acculturation preferences concordance as an antecedent of attitudes towards immigrants: The mediating role of perceived symbolic threat and metastereotypes. *International Journal of Intercultural Relations*, 45, 96–103. doi:10.1016/j.ijintrel.2015.02.001
- Materi, B. U. M. (2011). *Starpkultūru saskarsme*. Rīga.
- Muižnieks, N. (2010). Cik integrēta ir Latvijas sabiedrība? Sasniegumu, neveiksmju un izaicinājumu audits. Latvijas Universitāte.
- NATO DEFENSE AND DETERRENCE POSTURE FROM THE LATVIAN (THE BALTIC) PERSPECTIVE, iegūts 2015.gada 2.martā, no <http://www.lai.lv/en/blogs/nato-defense-and-deterrence-posture-from-the-latvi/>
- Nguyen, a.-M. D., & Benet-Martinez, V. (2012). Biculturalism and Adjustment: A Meta-Analysis. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. doi:10.1177/0022022111435097
- Piontkowski, U., Rohmann, a., & Florack, a. (2002). Concordance of Acculturation Attitudes and Perceived Threat. *Group Processes & Intergroup Relations*, 5(3), 221–232. doi:10.1177/1368430202005003003
- Piontkowski, U., Rohmann, a., & Florack, a. (2002). Concordance of Acculturation Attitudes and Perceived Threat. *Group Processes & Intergroup Relations*, 5(3), 221–232. doi:10.1177/1368430202005003003
- Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M. (1936). Memorandum on the study of acculturation. *American Anthropologist*, 38, 149–152. Kā minēts Berry, J. W. (1997). Lead Article - Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology*, 46(1), 5–34. doi:10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x
- Roccas, S., & Schwartz, S. (1993). Effects of similarity on intergroup relations. *European Journal of Social Psychology*.
- Sam, D. L., & Berry, J. W. (2010). Acculturation: When Individuals and Groups of Different Cultural Backgrounds Meet. *Perspectives on Psychological Science*, 5, 472–481. doi:10.1177/1745691610373075
- Šūpule, I., Krastiņa, L., Peņķe, I., & Krišāne, J. (2004). *Etniskā Tolerance Un Latvijas Sabiedrības Integrācija*. Baltijas Sociālo Zinātņu institūts, Rīga.
- Van Osch, Y. M. J., & Breugelmans, S. M. (2012). Perceived Intergroup Difference as an Organizing Principle of Intercultural Attitudes and Acculturation Attitudes. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 43, 801–821. doi:10.1177/0022022111407688
- Ward, C., & Rana-Deuba, a. (1999). Acculturation and Adaptation Revisited. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 30(4), 422–442. doi:10.1177/0022022199030004003

Zagefka, H., & Brown, R. (2002). The relationship between acculturation strategies, relative fit and intergroup relations: Immigrant-majority relations in Germany. *European Journal of Social Psychology*, 32(2), 171–188. doi:10.1002/ejsp.73

Zepa, B., Ādamsone-Fiskoviča, A., Kļava, E., Šūpule, I., Stepčenko, A., Zobena, Ai., & Paula, L. (2007). Latvijas universitātes raksti 714. In R. Puriņa (Ed.), *Latvijas Universitātes Raksti 714. Sējums Socioloģija* (Vol. 714, pp. 31–44). Latvijas Universitāte.

Pielikumi

Pielikums nr.1

Aptauja.

Lūdzu atzīmējiet cik lielā mērā piekrītat vai nepiekrītat izteiktajam apgalvojumam, kur 1 nozīmē pilnīgi nepiekrītu un 5 nozīmē pilnīgi piekrītu. Lūdzu, lasiet rūpīgi un atbildiet godīgi! Aptaujā iegūtie dati ir pilnīgi anonīmi un tiks apskatīti tikai apkopotā veidā. Paldies par Jūsu laiku!

Jūsu Vecums

Jūsu dzimums

NEPIEKRĪTU	DAĻĒJI NEPIEKRĪTU	NEITRĀLI	DAĻĒJI PIEKRĪTU	PIEKRĪTU
1	2	3	4	5
<hr/>				
1.	Man nav pretenziju pret to , ka krievvalodīgie saglabā savu kultūru Latvijā.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
2.	Man nav pretenziju pret to, ka krievvalodīgie saglabā savu valodu Latvijā.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
3.	Man nav pretenziju pret to, ka krievvalodīgie saglabā savas tradīcijas Latvijā			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
4.	Man šķiet svarīgi, lai krievvalodīgajiem būtu latviešu draugi.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
5.	Man šķiet svarīgi, lai krievvalodīgie pavadītu laiku kopā ar latviešiem arī pēc mācību stundām.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
6.	Man šķiet, ka krievvalodīgajiem vajadzētu turēties kopā ar savējiem.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
7.	Man šķiet, ka krievvalodīgie vēlas saglabāt savu kultūru Latvijā.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
8.	Man šķiet, ka krievvalodīgie vēlas saglabāt savu valodu Latvijā.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
9.	Man šķiet, ka krievvalodīgie vēlas saglabāt savas tradīcijas Latvijā.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
10.	Man šķiet ,ka krievvalodīgie uzskata ,ka ir svarīgi, lai viņiem būtu latviešu draugi.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
11.	Man šķiet, ka krievvalodīgie uzskata, ka ir svarīgi, lai latvieši pavadītu ar viņiem laiku arī pēc stundām.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
12.	Man šķiet, ka krievvalodīgie uzskata, ka ir svarīgi turēties kopā ar savējiem.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				

Pielikums Nr.2

Опрос.

Пожалуйста отметьте, насколько вы согласны или несогласны с данным утверждением от 1 (полностью несогласен) до 5 (полностью согласен). Пожалуйста, читайте внимательно и отвечайте честно! Добытые данные полностью анонимны и будут использованы только вместе, а не по отдельности. Спасибо за уделённое время!

Возраст:

Пол:

НЕСОГЛАСЕН ЧАСТИЧНО НЕСОГЛАСЕН НЕЙТРАЛЬНО ЧАСТИЧНО СОГЛАСЕН СОГЛАСЕН

1	2	3	4	5
<hr/>				
1.	Мне кажется важным, чтобы представители моей культуры сохраняли свою культуру в Латвии.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
2.	Мне кажется, что представителям моей культуры нужно сохранять свой язык.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
3.	Мне кажется важным, чтобы представители моей культуры сохраняли свои традиции в Латвии,			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
4.	Мне кажется важным, чтобы у представителей моей культуры были друзья латыши.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
5.	Мне кажется важным, чтобы представители моей культуры проводили время с латышами после уроков.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
6.	Мне кажется, что представители моей культуры должны держаться вместе.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
7.	Мне кажется, что у латышей нет претензий по поводу того, что представители моей культуры сохраняют своё культурное наследие в Латвии.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
8.	Мне кажется, что у латышей нет претензий по поводу того, что представители моей культуры сохраняют свой язык.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
9.	Мне кажется, что у латышей нет претензий по поводу того, что представители моей культуры сохраняют свои традиции в Латвии.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
10.	Мне кажется, что латышам важно, чтобы у представителей моей культуры были друзья латыши.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
11.	Мне кажется, что латышам важно, чтобы представители моей культуры проводили время с латышами после уроков.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				
12.	Мне кажется, что латыши считают, что представители моей культуры должны держаться вместе.			
	1	2	3	4 5
<hr/>				

Pielikums nr.3

Pielikums nr 3

Bakalaura darbs „Latvijas krievvalodīgo un latviski runājošo jauniešu akulturācijas stratēģijas” izstrādāts LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Kristaps Kaļva _____
(personiskais paraksts)

Rekomendēju / nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Phd. Ivars Austers _____
(personiskais paraksts, datums)

Recenzents: _____
(ieņemamais amats, vārds, uzvārds, personiskais paraksts, datums)

Darbs iesniegts Psiholoģijas nodaļā _____
(datums)

Dekāna pilnvarotā persona: vecākā lietvede Ruta Trautmane _____
(personiskais paraksts)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē 15.06.2015., prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: docente, Dr. psihol. Inga Skreitule – Pikše _____
(personiskais paraksts)